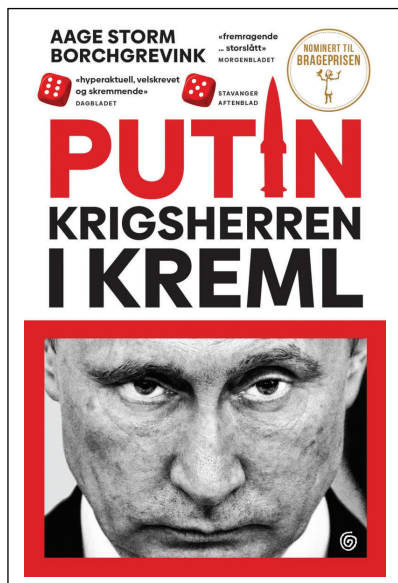
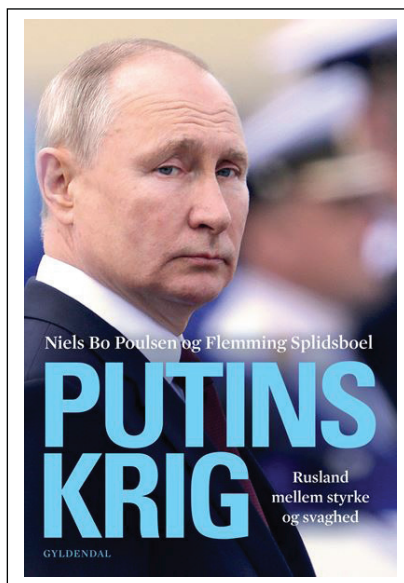

Krigsherren i Kreml og Putins krig: To populærvitenskapelige fremstillinger av krigen i Ukraina

Krigsherren i Kreml. Putin og hans tid
Aage Storm Borchgrevink
Oslo: Kagge 2022
271 sider. ISBN 9788248930051

Putins krig. Rusland mellom styrke og svagheit
Niels Bo Poulsen &
Flemming Splidsboel Hansen
København: Gyldendal 2023
242 sider. ISBN 9788702379341

Omtalt av **Daniella Slabinski** [ph.d.-kandidat, Institutt for lingvistik, områdestudier og europeiske språk, Universitetet i Oslo, daniesla@ilos.uio.no]

Russlands brutale angrepskrig mot Ukraina har frembrakt et behov for å forstå beveggrunnene bak det som for mange fremsto (og fortsatt fremstår) som utenkelig. Siden krigens utbrudd har det på rekordtid blitt utgitt et vell av bøker som søker å svare på hva som førte til krigen i Ukraina. Denne omtalen tar for seg to av dem: *Krigsherren i Kreml. Putin og hans tid* skrevet av Aage Storm Borchgrevink og *Putins krig*.

©2023 Daniella Slabinski. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Slabinski, D. (2023). *Krigsherren i Kreml og Putins krig: To populærvitenskapelige fremstillinger av krigen i Ukraina*. Nordisk Østforum, 37, 231–233. <http://doi.org/10.23865/noros.v37.6039>

Rusland mellom styrke og svaghed skrevet av Niels Bo Poulsen og Flemming Splidsboel Hansen. Tidspunktet for utgivelsene, offentlighetenes enorme kunnskapsbehov og sammensetningen av ordene «krig» og «Putin» i boktitlene, skaper forventninger som bøkene møter i varierende grad. Den kontekstuelle rammen for disse utgivelsene står dermed ikke nødvendigvis i forfatternes favør. Når det i dag ikke finnes entydige svar på hva som gjorde Russlands fullskalainvasjon av Ukraina til en nødvendighet, er det interessant å studere hvilke ulike innfallsvinkler til krigen som målbæres gjennom de to bøkene.

Allerede ved første øyekast kan utgivelsenes boktitler, især undertitler, gi oss noen hint. Borchgrevinks bok kan sies å ha et større personfokus rundt Vladimir Putin og kretsen som omgir ham. Poulsen og Splidsboel Hansen derimot har gått for et systemfokus der hensikten er å undersøke de iboende svakhetene i noen av de vesentligste grunnpilarene for Russlands stats- og nasjonsprosjekt og hvordan de kan ha lagt til rette for krigen.

Borchgrevinks *Krigsherren i Kreml* leses som en medrivende politisk thriller krydret med noen av hans egne personlige erfaringer fra Russland og Ukraina gjennom sin mangeårige tilknytning til Den norske Helsingforskomité. Her kommer journalisten og forfatteren frem, og dette utgjør noen av de mest spennende kapitlene. Store deler av fremstillingen synes å være inspirert av engelskspråklige verk om Putins kleptokrati og silovikenes overtakelse av Kreml, noe som forklarer bokens spenningskurve og som samtidig vil være ny informasjon for den gjengse leser. Særlig interessant for mange vil være de passasjene som beskriver detaljene rundt 80-tallets KGB, og senere 90-tallets FSB, tilegning av rikdom gjennom skyggeøkonomien i St. Petersburg og offshoring av etterretningstjenestens midler til vestlige bankkontoer.

Selv om Borchgrevink eksplisitt uttrykker at han er klar over at det er skrevet en rekke såkalte Putin-bibliografier og at det neppe er behov for flere, er det nettopp Putins oppvekst og KGB-bakgrunn som utgjør kjernen av forfatterens tilnærming til krigen i Ukraina: det er KGB-mannens verdenssyn, metoder og personlige erfaringer som har formet landet. Putins maktovertakelse skisseres gjennom lignelsen om den hjørnetrengte musen som klabbet til den unge Vladimir i hans barndom, KGB-mannens kynisme (brutaliteten i Tsjetsjenia får pågå så lenge Vesten blendes av russisk olje og handlekraft i forbindelse med terrorangrepet i USA i 2001) og skruppelløshet (alle tiltak er lov når landet oppfattes å være under angrep fra fremmede makter), og politikk som iscenesettelse og skuespill med gjenkjennbare karakterer som går igjen.

Ved flere tilfeller tjener imidlertid Putins kampsport- og KGB-bakgrunn også som metaforer, noe som forstyrret denne leseren. Et representativt eksempel er fra omtalen av krigen i Ukraina i 2014: «[m]ed et aikido-grep som benyttet seg av kraften i den nye ukrainske revolusjonen, forsøkte han å legge motstanderen i bakken» (s. 197).

Etter å ha fulgt bokens over 200 sider lange resonnement, konkluderes det i siste kapittel med at krigen er irrasjonell og kan vanskelig forklares. Borchgrevinks analytiske rammeverk, en kombinasjon av kleptokrati-tesen og den russiske

«samfunnskontrakten», forteller oss mye om hvilket Russland som angrep nabolandet sitt. Men heri ligger også noen av bokens svakheter. Boken fremstiller Russlands utvikling som et produkt av én manns vilje (eller FSBs vilje), og det at andre aktører både internt og eksternt har formet landet, samt at Putin selv også er et produkt av det russiske samfunnet, kommer i bakgrunnen. Det er i dette siste kapitelet at det blir tydelig at boken kunne vært tjent med en noe mer åpnere tilnærming til krigen.

En slik tilnærming er Poulsen og Splidsboel Hansen inne på i *Putins krig*. De har valgt å tolke krigen i Ukraina som et tegn på at landet fortsatt basker med et ufullendt oppgjør med Sovjetunionens og nå Russlands nykolonialisme (s. 29). Analyser av Samtids-Russland som et postkolonialistisk samfunn har i kjølvannet av krigen blitt vanligere. Postkolonialisme er blitt et *buzzword* i fagmiljøet for russlandsforskning, men er interessant nok et perspektiv som mangler i den offentlige debatten om krigen i Ukraina og hvordan vestlige stater skal forholde seg til Russland.

Men Poulsen og Splidsboel Hansen har ikke til hensikt om å være i dialog med postkoloniale studier. Det gjør imidlertid ikke boken noe mindre interessant lesning. Boken fungerer særlig godt som en innføring til russisk politikk og samfunn, herunder hvordan videreføringen av det sovjetiske sikkerhetsapparatet, stormaktstenkningen og politisk kultur ble omformet og støpt inn i en ny drakt på 1990-tallet. Bokens kapitler er inndelt etter de sentrale sidene ved Putins autoritære regime: Russlands økonomi, utenrikspolitikk, forsvar og stats- og nasjonsbyggingsprosjekt. Den røde tråden er hvordan alle disse elementene, hver for seg, utgjør tikkende bomber for regimet, som det likevel til stadighet lykkes med å utnytte til sin fordel – enn så lenge.

Forfatterne viser at de er svært kunnskapsrike på så ulike felt som det russiske forsvaret og dets kapasiteter og Russlands økonomi. Det savnes imidlertid nokså ofte kildehenvisninger til en rekke av de ulike spørreundersøkelsene, rapportene og andre nøkkeltall som det til stadighet vises til i boken.

I bokens nest siste kapittel behandler Poulsen og Splidsboel Hansen *the million dollar question*: Hva var de bakenforliggende årsakene til Putins fullskala invasjon av Ukraina? Spørsmålet besvares deskriptivt ved å se på Putin som drivkraften bak den spesifikke «krigstilstanden» i Russland der allerede eksisterende tendenser er blitt forsterket. Her nevnes blant annet tilstramningen og ensrettingen av ytringsrommet, ytterligere forskyvning av makt til presidentembetet, og en tiltakende risiko for konflikt mellom majoritetsrussere og etniske minoritetene. I bokens siste kapittel gjør Poulsen og Splidsboel Hansen også et balansert forsøk på å trekke opp noen fremtidsscenarioer for landets utvikling de neste årene. Forfatterne peker på at mange av Russlands problemer, som en forestående demografisk krise og klimakrise, bare vil forsterke seg. Tiden fremover ser altså ikke lys ut, verken med eller uten Putin.

Både *Krigsherren i Kreml* og *Putins krig* demonstrerer tydelig hvilke strukturer som har hjulpet Putin til makten, samt deres sovjetiske forhistorie. Som begge bøkene peker frem mot, selv om Putin skulle forsvinne, vil det for russerne stå igjen et enormt arbeid med å ta et oppgjør med både arven fra det sovjetiske og det putinistiske regimet.